

Iz tretje povesti: „Mlada Breda in slepec“ se razvidi, da so piscu znana dela Helene Keller. Slepčevi nazori o barvah in o zunanjem svetu, to je najlepši odstavek v celi knjigi in nova poteza v našem slovstvu. Škoda, da ni vzel za to vlogo primerne osebe. Duševno stanje Helene Keller je prenesel Levstik na moškega lahkoživca, ki se je v najkrepkejših letih ustrelil v glavo zaradi dveh galiških Judinj in pri tem izgubil pogled. Neverjetno je, da bi tak človek s tako preteklostjo prišel do nazorov osebe, ki je bila slepa od mladosti in dobila čisto posebno vzgojo.

Cetrta in to najdaljša povest „Rikard Malloprou“ je skoraj kakor razširjena posebna izdaja drugega dela Cankarjevega „Novo življenje“, zlasti njegove „povesti o Grbcu“. Strašno veliko besed, komaj razumljivega filozofičenja, nemogoča psihologija in nobene objektivnosti. Najslabša stran vseh povesti je, pomanjkanje življenja, realnih značajev in konkretnih potez.

Dr. L. L.

01960

Knjige „Matice Slovenske“.

Zabavna knjižnica. Skoraj polovico (66 strani na 140) zavzema drama Zofke Kvedrove „Amerikanci“. Kdor je prečital poprej Cankarjevo „Novo življenje“, se bo tu nekoliko oddahnil. Zofka Kvedrova je realistinja, tu imamo vsaj nekaj življenja in žive ljudi pred sabo in ne pleše vse po možganih kot v nemirnih sanjah. Seveda nas v formalnem oziru „Amerikanci“ ne zadovoljijo in ne spadajo k boljšim spisom Zofke Kvedrove.

Njihova glavna napaka je, da se drama konča tam, kjer bi se imela pravzaprav pričeti. Izgleda, kot da je hotela pisateljica obdelati snov po oni v našem slovstvu že precej obrabljjeni metodi, katere se je držal zlasti Cankar v povesti „Na klancu“. Na eni strani gredo ljudje z doma, na drugi prihajajo pa spet domov. Tako razpade vsebina čisto mehanično na dva dela. V „Amerikancih“ imamo pa samo prvi del in še ta komaj načet. Mi vidimo, kako se Amerikanci pripravljajo na odhod, slišimo gospoda učitelja, kako jih svari, češ, da tujina le malokomu prinese sreče, potem pa ne vidimo posledic in uresničenja svarjenja.

Zofka Kvedrova je pisateljica, to nam je dokazala že po nekaterih drugih spisih, boljših od pričujoče drame. Pa tudi iz „Amerikancev“ se razvidi, da bi nam lahko ustvarila kaj boljšega, ako bi se bolj vglobila v stvarino. V njeni drami najdemo nekaj motivov, ki bi se dali prekrasno obdelati v samostojnem romanu ali drami. Predvsem omenim oni moški, življenske energije polni tip „Amerikanca“. Mi ga vidimo samo v enem trenutku, v oni uri, ki naj bi prelomila njegovo življenje, iz njegove preteklosti izvemo malo, o daljšem življenju nič. V našo dramo on pravzaprav ne spada. Tu bi se bolje podal tip kakšnega navadnega agenta, ki za denar lovi duše za v Ameriko. Toda bil bi krasen predmet za slovenski naroden roman. Ljubezen do prevzetne Eme ga bodri do velikih činov in mu vlije energijo življenja. Iz preprostega kmečkega pastirja postane bogataš in se vrne iz Amerike še enkrat snubit prevzetno, sedaj ubožano Emo. To je trenutek, v katerem se nam prikaže v drami. Ker ga pa Ema še enkrat odločno in brezpogojno zavrže in ima raje fantastičnega učitelja, bi moral zdaj nastopiti preobrat v njegovem življenju. Po tem

razočaranju se bori sam s sabo in se premaga, potem se pa — v nasprotju s fantastičnim narodnjakom učiteljem, ki prireja le narodne veselice in zabave — posveti resničnemu delu za narod in uporabi vse svoje bogate izkušnje in svojo življensko energijo, da bi priboril svojemu ljudstvu boljšo bodočnost, ustanavlja zanj tvornice, zida železnice, se bori s tujim kapitalom itd.

Poleg tega, v resnici zanimivega tipa, imamo v drami še nekaj drugih dobrih, dasi ne izdelanih motivov. Takoj v začetku nam stoje nasproti na eni strani oče kvartopirec in pijanec in sina pijanca in zapravljičca, ter delavna, varčna in energična žena in mati. Ako bi bil ta motiv ves čas dosledno izveden skozi vso dramo, bi imeli lepo karakterno dramo v duhu ženske emancipacije. Tudi kontrast med trmoglavim kmetico Pečarico in njenim istotako trmoglavim sinom bi bil lahko vir mnogoštevilnim konfliktom, iz katerih bi se lahko naredila tragedija ali roman s tragičnim izidom. Razmerje med Matijčetom in Metko bi se pa lahko dalo razviti v novelico, podobno Tetmajerjevi „V nebo“.

Napaka Kvedrine drame je, da ni nobeden teh motivov izdelan in izpeljan do konca, ampak da skače dejanje od enega do drugega, vmes je pa polno navadnih banalnosti in praznega besedičenja. Slaba je postava učitelja. Po celi tendenci drame bi moral on voditi protidejanje in se ustavljati „Amerikancu“ in ga npr. vrstveno prevažati. Toda v naši drami je on tip starokopitnega narodnjaka, ki „misli le na pevska društva in na sadjerejo, na čitalnice in na telovadbo“. Besede, s katerimi svari ljudstvo pred Ameriko, so navadne fraze, ki ne morejo vzdržati pred silnejšimi kmečkimi argumenti.

Naša želja bi bila, da bi pisateljica še enkrat premislila in predelala stvarino in nam potem ustvarila kaj boljšega kot so „Amerikanci“.

Za „Amerikanci“ sledi povest Milana Pugelja, ki ima čuden naslov: „Hrizantema in Cimbas“. Menda je gospod pisatelj mislil, da napravijo tako čudovita imena večji vtisk ali kaj? Poleg tega ne igra Hrizantema v povesti nikake vloge.

„Hrizantema in Cimbas“ je neka jako čudna reč. Ko preberemo naslov, mislimo, da nas vleče pisatelj najmanj kam med kakšne španske Sierre. Preberemo prve stavke in se nam zdi, da smo jih že brali kje pri Cankarju, beremo dalje, kako se deček odpravlja v Ljubljano, ter se začudimo: Ali nismo tega že brali v kakšnem starem „Vrtcu“? Ravnotako naivno se začne, se bo gotovo tudi tako končalo. Saj se ne more drugače končati, kot da deček prične pešati na poti, kak usmiljen popotnik, morda kak očetov znanec, ga vrne in pripelje domov nazaj.

Toda naenkrat smo v gozdu, grmi in treska, povrh pride še neki star potepuh, prime dečka tako ljubeznivo za roko in ga pelje v duplino ter mu prične med ploho in gromom in bliskom pripovedovati svoje strašne povesti: dva ali trije uboji, en samomor, prešuštvo, za nameček še popolnoma nemogoče surovosti nekega župnika, vse to pripoveduje tujec dečku kar tako, „za pouk in kratek čas“.

Ko beremo te povesti starega potepuha, si ne hote mislimo, da imamo pred sabo začetno povest kakšnega pisatelja iz staroromantične šole, ki je po čudnem naključju prišla iz koša na dan. Toda ne!

Besede so tuintam Cankarjeve, ona epizoda s ciganskim ženinom, kakor tudi ono prešustvo in pa pouk, katerega daje slednjič potepuh dečku, to je od Gorkega.

Slednjič prideta še dve kratki povesti istotako Milana Puglja: „Anžicek“ in „Evelina in Lina“. Prva je presurova in robata, v začetku in na koncu se kaže vpliv Cankarjevega sloga, v povesti sami se ga oprostijo. Najboljša in v resnici vredna svojega mesta je tretja „Evelina in Lina“. Opis gostilne „Pod skalo“ in tudi hotela „Pri zvezdi“ je v žanru Gorkega. Lepo je razvita in psihološko utemeljena ona dvojna stran Gabrove duše: s srcem išče Eveline, dasiravno mu razum pravi, da ne zahaja za njo. Slednjič pa vendar zmaga srce. Ta kontrast je lepo razvila Olga Kobilarjska v prijetni humoreski „On in Ona“. Dr. L. L.

Knezova knjižnica je prinesla poleg že posebej omenjene Cankarjeve povesti „Novo življenje“ tudi še življenjepis prof. dr. Vatroslava Jagića, ki ga je napisal prof. dr. Janko Šlebing (str. I—XIV) in Golarjevo povest: „Dve nevesti“ (str. 92—116).

Prof. dr. Šlebing pravi na prvi strani tega življenjepisa, da je „v naslednjih vrstah očrtal v velikih potezih tok Jagićevega življenja in podal kratko vsebino njegovega plodonosnega delovanja.“ Toda potem se pripovedovanje naenkrat pretrga z letom 1870., ko je Jagić postal „žrtev mažaronske lopovščine“. Škoda, da je drugače dobro zastavljen in začel spis ostal pretrgan ravno na točki, kjer bi postal za Matične člane najbolj zanimiv in odkoder se pravzaprav šele pričena delovanje in življenje Jagićevo. Ker so viri za Jagićevo delovanje in življenje primeroma lahko pristopni in dobro zbrani — omenjam samo letnike Archiva, dalje Ljapunovo delo o Jagiću in „Jagičev zbornik“, kjer nam je prof. Pastrnek podal natančno bibliografijo njegovih del — bi bilo želeli, da bi podala „Matica“ popolno biografijo Jagića.

Golarjeva povest „Dve nevesti“ se čita gladko in prijetno. Motiv ima isti kot Goethejev Erlkönig, samo da je pri Goetheju majhen deček, katerega ubije prebujna domišljija, pri Golarju pa odraslo dekle. Kar je pri otroku verjetno in mogoče, je pri odraslem človeku neverjetno in nemogoče. Dalje je Goethe vklenil snov v obliko kratke balade, kar je na vsak način primerneje kakor pa za primeroma dolgo povest. Ugaja pa pri Golarjevi povesti oni naivni otroški ton, zlasti v začetku, in pa zdravi, kmečki realizem. Zlasti lep je prizor, ko Andrejko snubi Mirtovo Tončko. Konča se Golarjeva povest popolnoma kot Goethejev „Erlkönig“.

Prevodi iz svetovne književnosti. Faust, spisal W. Goethe, tragedije prvi del, poslovenil Anton Funtek. V prevodih iz svetovne književnosti nam je podala Matica letos eno najslavnejših svetovnih del, globoko Goethejevo tragedijo „Faust“. Podala nam je

samo prvi del, a nimamo nič proti temu, da nam ni podala celote. Drugi del je brez dvoma slabši od prvega in ako bi nam „Matica“ prinesla oba dela, bi knjiga močno narastla in bi se najbrže toliko manj čitala. Seveda imamo tako v slovenskem prevodu delo brez nadaljevanja in konca in dejanje ni razvito do logičnega zaključka, ki je pa tudi v izvirniku precej slab.

V oceno posameznosti se tu ne moremo spuščati. Splošen vtisk prevoda je dober. G. Funtek je, kot težko kdo drug med nami, sposoben za to nalogo. Ne samo, da ima v oblasti slovenski jezik in da je sam pesnik, on ima tudi veliko vajo in, kar je treba pri naših razmerah posebno poudariti, mu pri pisateljskem delovanju ni žal truda. Gospod Funtek je prevajal z veliko marljivostjo, to moramo predvsem priznati. Lep slovenski jezik in velika natančnost v primeri z izvirnikom sta glavni vrline slovenskega prevoda „Fausta“.

Seveda ne trdimo, da dosega prevod izvirnik.

V tem slučaju bi moral prevajevalec biti sam pesnik ravno tolike tvorne sile kot je bil Goethe in potem bi nam on podal ne prevod, ampak izvirnik. Prevod vsakega velikega umotvora mora že po svoji naravi zaostajati za izvirnikom. Slabosti Funtkovega prevoda sta zlasti, da se je preveč oklepal izvirnika, tudi tam, kjer bi se lahko svobodneje razvil, in pa, da je preveč izbran, rekel bi, salonski, v svoji dikciji, tudi tam, kjer i izvirnik i stvar sama zahtevata manj opiljeno in bolj drastično ljudsko govorico. N. pr. dijak, hiteč iz mesta, reče svojemu tovarišu: „und eine Magd in Putz, das ist so mein Geschmack“. Funtek je prevedel: „in dekla praznična, okus je moj že tak.“ Sploh se opazuje to vedno, da je v slovenskem prevodu jezik bolj izbran in umeten in da se je tako zatrl prvotni krepki, surovi, večkrat drastični kolorit izvirnika.

Dr. L. L.

Slovenske novele in povesti. Dio I. Uredio dr. Fran Ilešič. Izdala Matica Hrvatska.

POTRES V ITALIJI: PREBIVALSTVO SE SELI IZ RAZRUŠENEGA MESTA